

YK:n biodiversiteettisopimuksen sitoumukset koskien alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen asemaa ja oikeuksia

YK:n biodiversiteettisopimuksen tarkoituksena on biodiversiteetin (luonnon monimuotoisuuden eli elonkirjon) suojelu, kestävä käyttö ja kasveista, eläimistä, sienistä ja mikrobeista saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako "ottaen huomioon kaikki oikeudet näihin voimavaroihin" ja niiden monimuotoisuuden ratkaiseva merkitys ruoan, terveyden ja muiden sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten ehtojen turvaamiselle. (1)

Siemenpuu-säätiön biokulttuuristen oikeuksien työryhmä on identifioinut sopimuksesta seuraavat alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen oikeuksia tukevat velvoitteet valtioille. Siemenpuu tukee yhteisöjä näiden oikeuksien toimeenpanon edistämiseksi.

- Valtioiden tulee "kunnioittaa, säilyttää ja ylläpitää alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen tietoa, innovaatioita ja käytäntöjä, jotka toteuttavat biodiversiteetin suojeluun ja kestäväan käyttöön soveltuvia perinteisiä elämäntapoja ja edistää niiden laajempaa soveltamista" heidän suostumuksellaan heidän kanssaan ja niistä saatavien hyötyjen tasapuolista jakoa. (2)

- Valtioiden tulee "suojella ja rohkaista" kasvien, eläinten, sienten ja muiden elävien voimavarojen "perinteistä käyttöä suojelun ja kestäväan käytön vaatimusten kanssa yhteensopivien elämänperintöjen kulttuuristen käytäntöjen mukaisesti" (3) siten, että "suojelua ja kestäväa käyttöä merkitsevästi heikentäviä vaikutuksia" omaavia prosesseja ja toimintoja valtioiden tulee myös kansainvälisesti "säännellä tai ohjata" varmistaakseen suojelun ja kestäväan käytön. (4)

- Valtioiden tulee tukea tällaista suojelua ja kestäväa käyttöä ja biodiversiteettiä elvyttävää paikallisen väestön toimintaa myös "taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävin toimin" (5) huomioiden, että "alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöt, heidän ehtonsa, kulttuurinsa ja kykynsä sopeutua ympäristön muutoksiin ovat suoraan riippuvaisia biodiversiteetistä ja sen perinteisestä kestävästä käytöstä ja hallinnasta ja heillä on siksi hyvä valmius hallita ekosysteemejä tehokkaasti ja taloudellisesti ekosysteemi lähestymistavan avulla". (6)

- "Alkuperäiskansat ja paikallisyhteisöt jotka elävät maan käytöstä ovat tärkeitä" "kulttuurisen ja biologisen diversiteetinsä" vuoksi ekosysteemi lähestymistavalle, joka edellyttää että "heidän oikeutensa tulee tunnustaa" ja "ekosysteemien hallinta tulee hajauttaa alimmalle soveltuvalla tasolla", jotta varmistetaan sen tehokkuus ja tasapuolisuus, koska "mitä lähempänä ekosysteemiä sen hallinta on, sitä suurempi vastuullisuus, omistajuus, osallistuminen ja paikallisen tiedon käyttö". (7)

- Valtioiden tulee siten "tukea alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen yhteisösuojelualueita, yhteisöpohjaista hallintaa, kestäväa perinteistä käyttöä ja biodiversiteetin yhteisöhallintaa, [...] ottaen huomioon ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen lain" (8). Biodiversiteetin suojelun velvoitteet voivat rajoittaa ihmisoikeuksien tai muiden kansainvälisten velvoitteiden ja oikeuksien täytäntöönpanoa vain sen "aiheuttaessa vakavaa vahinkoa tai uhkaa" biodiversiteetille. (9)

Koska valtioiden tulee ylläesitetystä velvoitteista ja sitoumuksista johtuen suojella biodiversiteettiä ja hallinnoida sen käyttöä tavalla, joka kunnioittaa alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen

perinteistä ymmärrystä alueidensa elämän monimuotoisuudesta, sen käytöstä, hallinnasta ja niitä koskevista oikeuksista ja koska valtioiden "ei tule rajoittaa" yhteisöjen kasvien, eläinten, muiden elävien voimavarojen ja niitä koskevan perinnetiedon perinteistä käyttöä eikä vaihtoa vaan kunnioittaa niiden "rikkaita biodiversiteetin suojeluun ja kestävään käyttöön soveltuvia" elämänperintöjä ja niitä koskien tunnustettuja yhteisöjen perinteisiä oikeuksia (10), siten:

Voidakseen "huomioida alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen tapaoikeudet" ja kunnioittaa niiden biodiversiteettiä koskevaa perinnetietoa ja perinteistä kestävää käyttöä, joiden sisällön vain yhteisöt itse pystyvät ilmaisemaan, valtioiden tulee tukea näiden yhteisöjen, mukaan lukien yhteisöjen naisten, toteuttamaa yhteisöpöytäkirjojen kehittämistä kasveista, eläimistä ja muista elävistä voimavaroista sekä tämän tiedon käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa. (11)

Viitteet

1. CBD preface and article 1
2. CBD article 8 (j)
3. CBD article 10 (c)
4. CBD articles 3, 4 (b), 7 (c) & 8 (l)
5. CBD articles 10 (d) & 11
6. UNEP/CBD/COP/DEC/XII/12, B, Annex CBD Plan of Action on Customary Sustainable Use of Biological Diversity, paragr. 6 b
7. CBD Ecosystem Approach, Ecosystem Principles 1-2
8. UNEP/CBD/COP/DEC/XII/5, Biodiversity for poverty eradication and sustainable development, paragraph 11
9. CBD article 22.1
10. Nagoya Protocol, preface and article 12.4
11. Nagoya Protocol article 12